

JENSEN gymnasium Södra
Katarina Bangata 79
116 42 Stockholm

2010-10-06
1 (6)
Dnr 40-2010:270

JENSEN Education
Box 111 24
100 61 Stockholm

Kvalitetsgranskning av JENSEN gymnasium Södra i Stockholms stad

Skolinspektionens beslut

Skolinspektionen har granskat hur elevers möjligheter att nå målen påverkas av arbetsmetoder inom ramen för självstudier/eget arbete.

Områden som bör förbättras:

- JENSEN gymnasium Södra behöver korrigera det redovisade antalet erbjudna undervisningstimmar i projektarbete så att det stämmer överens med den faktiska tid som erbjuds eleverna

Rektor och huvudmannen har ansvar för att JENSEN gymnasium Södras förbättringsområde åtgärdas. Redovisning ska lämnas till Skolinspektionen senast tre månader från den dag beslutet meddelas. Skolinspektionen kommer då att följa upp beslutet.

Skolinspektionens granskning av Självstudier/tidsanvändning i gymnasieskolan i JENSEN gymnasium Södra i Stockholms stad

Bakgrund

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av Självstudier/tidsanvändning i gymnasieskolan under perioden 15 mars 2010 till den 31 oktober 2010. Granskningen av JENSEN gymnasium Södra i Stockholms stad ingår i detta projekt. Övergripande iakttagelser och slutsatser inom området kommer att redovisas i Skolinspektionens kvalitetsgranskningsrapport Självstudier/tidsanvändning i gymnasieskolan.

Övergripande information om och projektplan för kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (<http://www.skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning>).

Syftet med kvalitetsgranskningsprojektet är att granska hur elevernas möjligheter att nå målen påverkas av arbetsmetoder inom ramen för självstudier/eget arbete. För att leva upp till styrdokumentens krav på individanpassning går skolorna olika vägar. Inom den regelbundna tillsynen har Skolinspektionen konstaterat att ett vanligt sätt är att öka andelen självstudier/eget arbete. Arbetssättet ställer stora krav på elevers förmåga att planera och genomföra studier med begränsad lärarhandledning. Hur skolor arbetar med självstudier/eget arbete ter sig mot denna bakgrund som ett viktigt gransknings-

område. Vid avslutat projekt ska de granskade skolornas förhållningssätt gällande självstudier/eget arbete ha synliggjorts och bedömts mot de krav som ställs i författningarna men också med stöd av forskningsresultat och beprövad erfarenhet. Detta förväntas bidra till att dessa skolor fortsättningsvis arbetar med självstudier/eget arbete med en hög måluppfyllelse och inom ramen för definitionen av undervisningstid. Projektets resultat kommer även att spridas till skolor och huvudmän som inte deltagit i studien och förväntas där ge samma effekt som i de granskade skolorna.

Granskningen tar sin utgångspunkt i följande frågeställningar:

- Ger skolans sätt att anordna självstudier eleverna möjlighet att nå målen
- Ger självstudierna utrymme för att anpassa undervisningen efter elevernas individuella förutsättningar och behov
- Upplever eleverna att de får det stöd och den stimulans de behöver

Motivering till beslutet

Ger skolans sätt att anordna självstudier eleverna möjlighet att nå målen?

Skolinspektionens regelbundna tillsyn har visat att det blivit allt vanligare att organisera undervisningen i form av självstudier. Denna undervisningsform är vanligare i vissa skolor än i andra. Mycket tyder vidare på att begreppet undervisningstid är föremål för en relativt fri tolkning. Det kan också konstateras att självstudier/eget arbete organiseras på olika sätt. Det nationella målet att elever i gymnasieskolan ska nå minst godkänt betyg i samtliga kurser som ingår i deras studieplan är långt ifrån uppnått i svensk gymnasieskola. Arbetsformer och arbetssätt påverkar måluppfyllelsen i hög grad. Självstudier kräver god planering och förberedelse av både lärare och elever. Forskningen visar att elever från studievana hem hanterar de outtalade krav som ställs i självstudier/eget arbete, medan elever från mindre studievana hem i större utsträckning är beroende av interaktion med läraren.

Under denna rubrik behandlas följande punkter:

- Beskrivning av skolans kunskapsresultat.
- Erbjuds den garanterade undervisningstiden
- I vilken utsträckning använder skolan självstudier
- Hur är självstudierna upplagda
- Hur förbereds eleverna för att klara självstudier
- Bidrar självstudier till att elever avbryter utbildningen
- Hur arbetar skolan med mål att sträva mot i arbetsformen självstudier

JENSEN gymnasium Södra är en fristående skola med ca 900 elever fördelade på utbildningar motsvarande de nationella programmen samhällsvetenskapsprogrammet, naturvetenskapsprogrammet och handels- och administrationsprogrammet. Skolinspektionens kvalitetsgranskning omfattar utbildningarna motsvarande samhällsvetenskapsprogrammet och naturvetenskapsprogrammet.

Eleverna har komprimerade scheman, ofta är för- eller eftermiddag schemafri tid för eleverna. Eleverna får sammanhängande tid till hemuppgifter och läxor. Tanken är att eleverna ska kunna klara av sitt skolarbete på dagtid. Eleverna erbjuds sammanlagt 2 235 timmar undervisningstid. I den tiden inkluderas 90 timmar projektarbete. Schemalagda lektioner i ämnet projektarbete uppgår dock enbart till cirka 30 timmar. Uppgifterna är alltså missvisande, men Skolinspektionen bedömer att den garanterade undervisningstiden om totalt 2 180 timmar erbjuds eleverna på JENSEN gymnasium Södra.

Enligt rektorn och lärarna har skolan inte självstudier i den meningen att eleverna utför självständigt arbete utan lärares fysiska närvaro. Förutom Projektarbete 100 poäng bedrivs självstudier i samband med ämnesövergripande temaarbeten och grupparbeten i enskilda ämnen. Eleverna ger en beskrivning av att dessa arbeten genomförs på ett strukturerat sett och med god tillgång till lärare. Enligt rektorn och lärarna sker aldrig arbete på valfri plats under schemalagd tid.

Eleverna uppger att de genomför fler grupparbeten i årskurs 1 än i årskurserna 2 och 3 och att syftet med detta delvis är att eleverna ska lära känna varandra. Vid lärarintervjun bekräftades inte denna bild, enligt lärarna så är grupparbetena jämt fördelade över alla årskurser.

Målsättning är att varje lektion på JENSEN gymnasium Södra ska inledas med att läraren går igenom syftet med just den lektionen, eleverna ska känna att all tid i skolan är värdefull. Denna genomgång knyter då an till mål att uppnå samt mål att sträva mot.

Eleverna på JENSEN gymnasium har ett pass i veckan schemalagt för mental träning. Denna tid kan bland annat ägnas åt studieteknik. Eleverna ges under dessa lektioner möjlighet att utveckla sin kunskap om sitt eget lärande. Källkritik och träning av den analytiska förmågan är moment som genomförs löpande i flera ämnen, enligt lärarna. Eleverna uppger att de är ganska väl förberedda från grundskolan, men att de på gymnasiet har längre genomgångar och förväntas ta mer ansvar för sina egna studier.

Skolans betygsresultat är goda. Andelen elever som får grundläggande behörighet till universitet och högskolestudier är högre än kommun- och riksgenomsnittet.

Det sker avhopp från skolan men inte i någon större omfattning och det finns ingenting som pekar på att undervisningsformen självstudier är orsaken till avhopp.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolan erbjuder eleverna den garanterade undervisningstiden, men att en korrigering av antalet erbjudna timmar undervisningstid i ämnet projektarbete bör göras så att det stämmer överens med den faktiska tid som erbjuds eleverna. De självstudier som enligt Skolinspektionens be-

dömning förekommer på JENSEN gymnasium Södra genomförs på ett sådant sätt att eleverna har goda förutsättningar att nå målen för utbildningen.

Ger självstudierna utrymme för att anpassa undervisningen efter elevernas individuella förutsättningar och behov?

Individanpassning av undervisningen till varje elevs förutsättningar är en bärande tanke i styrdokumentet för gymnasieskolan. Vikten av elevernas möjligheter att utöva inflytande över undervisningen och ta ansvar för studieresultaten betonas i läroplanen. För att leva upp till dessa krav går skolorna olika vägar. Skolinspektionens regelbundna tillsyn har visat att ett vanligt sätt är att öka andelen självstudier/eget arbete. Innebär detta i realiteten att undervisningen individanpassas? Har eleverna inflytande över självstudierna. Studier visar i motsats till detta att elevers uppfattning av att behärska skolans tidsplanering är låg.

Under denna rubrik behandlas följande bedömningspunkter:

- Hur stor är elevernas tillgänglighet till lärare
- Har eleverna inflytande över arbetet med självstudier
- Har skolan en pedagogisk idé med självstudier
- Bedrivs självstudierna individuellt eller i grupp

Det finns ingen gemensam pedagogisk idé med självstudier i JENSEN gymnasium Södra men lärarna visar medvetenhet om att självstudier i många fall behövs för att elever ska nå målen i kursplaner och i läroplanen. Lärarna betonar att de ämnesövergripande projekten, som delvis genomförs genom självstudier, är planerade utifrån syftet att eleverna ska få en holistisk kunskapssyn och för att arbeta mot programmålen. Projekten ska också ge eleverna möjlighet att prova olika lärstilar och variationen i undervisnings- och arbetssätt är ett led i att individanpassa undervisningen.

Lärarna betonar att inläring är en social företeelse och anser därför att det är värdefullt för eleverna att lösa arbetsuppgifter tillsammans i grupp. De tränar då den sociala förmågan och nyttjar varandras kompetenser. På JENSEN gymnasium betonar man vikten av att förbereda eleverna för verkligheten efter skolan. Skolan har som målsättning att varje termin genomföra ett ämnesövergripande projekt.

Det är enligt lärarna en uttalad policy att inte tillåta att eleverna arbetar på valfri plats under schemalagd tid. Enligt rektorn söker många elever upp sina lärare på eget initiativ. Lärarna är alltid tillgängliga under skoldagen.

Eleverna upplever att de har inflytande över undervisningen och över de moment där självstudier förkommer. Via enkäter får de möjlighet att "uttala sig om det mesta". Eleverna kan i första hand påverka hur de ska examineras men upplever själva att de kan vara med och påverka utformningen av utbildningen.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att arbetet med självstudier i JENSEN gymnasium Södra ger goda möjligheter att anpassa undervisningen efter elevernas

individuella behov. Arbetet i de ämnesövergripande projekten sker i grupp och alltid med god tillgång till lärare och handledning för eleverna.

Upplever eleverna att de får det stöd och den stimulans de behöver?

Avsikten med självstudier är att utveckla elevernas förmåga till analys och vetenskapligt tänkande. Detta ska ge eleverna stimulans och möjligheter att utvecklas efter sina förutsättningar. Upplever eleverna detta och får de stöd och hjälp i arbetet med självstudierna?

Under denna rubrik behandlas följande bedömningspunkter:

- Vilket stöd erbjuder skolan de elever som har svårigheter med självstudier
- Upplever eleverna att självstudierna är lärarledda
- Känner eleverna sig stimulerade av självstudier

JENSEN gymnasium Södra erbjuder schemalagd tid, så kallad A-tid, ansvarstid, för eleverna. Tiden är öppen för alla elever som vill fördjupa eller få hjälp med sina studier. Elever som är i behov av särskilt stöd ska, enligt individuella överenskommelser, närvara. Både elever och lärare menar också att lärarna alltid är tillgängliga för de elever som behöver stöd. Lärarna är uppmärksamma på elever som har svårt att påbörja sitt arbete. Elevernas coacher eller mentorer har också ansvar för att uppmärksamma de elever som får svårigheter i skolarbetet.

Eleverna upplever att självstudierna är lärarledda. De tycker att det är bra och stimulerande med självstudier. Eleverna framhåller att det är variationen i undervisningen som är viktig eftersom man lär sig på olika sätt, men har synpunkter på att de ska arbeta i grupp, och inte individuellt, i så stor omfattning.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att JENSEN gymnasium Södra har goda ambitioner att erbjuda eleverna stöd och stimulans i självstudierna. Eleverna uttrycker att de är nöjda med den undervisning som bedrivs och att den variation av arbetssätt som förekommer är stimulerande och bidrar till en ökad motivation för studierna.

Uppföljning

Vid redovisning till Skolinspektionen i samband med uppföljningen, ange vilka åtgärder som vidtagits och vilka åtgärder som eventuellt planeras. Ange även tidplan för planerade åtgärder och ansvarig för genomförandet. Redogörelsen kan sändas per e-post. Ange Skolinspektionens diarienummer (Dnr 40-2010:270) vid kommunikation med myndigheten angående granskningen.

I ärendets slutliga handläggning har utredare Nils-Åke Andersson och undervisningsrådet Barbro Nässén deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Ann-Christin Hartman
Enhetschef

Birgitta Olsson
Undervisningsråd/Föredragande

Bilaga

Skolinspektionens granskning av Självstudier/tidsanvändning i gymnasieskolan

Skolinspektionens granskning av Självstudier/tidsanvändning i gymnasieskolan

De bedömningar som Skolinspektionen gör inom ramen för granskningen grundar sig på de författningar som reglerar gymnasieskolan.

I 1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna finns en bärande tanke om individanpassning och elevernas möjligheter att utöva inflytande över undervisningen. Där finns också mål att sträva mot när det gäller elevernas förmåga att överblicka större kunskapsfält och utveckla en analytisk förmåga och ett alltmer vetenskapligt sätt att arbeta och tänka.

I gymnasieförordningen regleras den garanterade undervisningstiden och begreppet undervisningstid definieras som "tid för arbete som planerats av lärare och elever tillsammans och som eleverna genomför under en lärares ledning". I samma förordning anges också att elevernas skolarbete skall förläggas måndag–fredag och skall vara så jämnt fördelat över dessa dagar som möjligt (detta gäller dock inte fristående skolor).

Dessutom grundar sig granskningen på forskningsresultat och beprövad erfarenhet inom området. I en forskningsöversikt om individualisering i undervisningen konstateras att den individualisering som framför allt är framträdande i skolan är ansvarsindividualisering i form av självstudier. Trots att styrdokumentet specificerar att det är viktigt att ta fasta på att elever lär på olika sätt beskriver forskningen att skolans undervisningsstrategier snarare har krympt än vidgats under årens lopp. Dessutom framgår det att en hög andel individuellt arbete får till följd att eleverna blir mindre engagerade i skolarbetet och att det också finns ett samband mellan en ökad andel eget arbete och sämre studieresultat. Annan forskning lyfter fram betydelsen av en aktiv och pådrivande lärare som förmår att utforma undervisningen så att den fungerar för olika elever och därmed har en positiv inverkan på resultaten.

I en kunskapsöversikt av undervisningen i naturorienterade ämnen i den svenska grundskolan visar Skolverket att eget undersökande inte gynnar elevers lärande och förståelse av naturvetenskap. Kunskapsöversikten beskriver i stället att lärarstöd är viktigt, och att undervisning där elever förväntas upptäcka saker själva är ineffektiv. Skolverket menar att detta resultat stämmer väl överens med den internationella forskningen på området. I den nyligen publicerade rapporten "*TIMS Advanced*" framgår det att svenska elever på gymnasiet kraftigt försämrat sina resultat i matematik och fysik. Skolverket lyfter det faktum att svenska elever ägnar relativt mycket tid åt individuellt arbete på lektionerna som en möjlig bidragande orsak.

I Skolverkets rapport "*Självkänslan och skolans vardag*" berörs ämnet tidsanvändning och dess koppling till elevers arbetssituation och självstudier. Elevernas svar på en enkätstudie som redovisas i rapporten tyder på att eleverna inte klarar av att planera i tillräcklig utsträckning. Det är även tydligt från studien att skolmotivationen ökar med ökande behärskning av tidsplanering.